

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Till:

Stockholms stadsbyggnadskontor
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE

2022-10-19

Angående Program för Fruängen, dnr 2019-14311

Samfundet S:t Erik anser sammanfattningsvis att:

- Det är bra med samlat program, men många viktiga förutsättningar är inte tillräckligt klarlagda.
- Det nordliga alternativet för sträckningen av Spårväg Syd genom Fruängen är bäst.
- Utvecklingen av Fruängen centrum ska präglas av lokala förutsättningar och utvecklingsmöjligheter, inte drivas av en exploateringskalkyl. Utvecklingen av hela centrumområdet behöver planeras i ett sammanhang och inte projekt för projekt.
- Utvecklingsmöjligheterna i norra och västra Fruängen, inklusive den långsiktiga utvecklingen av området vid Mälardjupets IP, behöver likaså hanteras samlat och med stor hänsyn tagen till befintlig bebyggelse och till värdena i den gröna miljön. Generellt redovisas en alltför hög exploatering.
- Föreslagna exploateringsytor mellan Vantörsvägen och Doktor Widerströms gata liksom intill kvarteret Kamkoftan samt norr om den östra delen av Mickelsbergsvägen bör utgå.

Programförslaget

Stadsbyggnadskontoret har i samarbete med Stadens exploaterings- och trafikkontor upprättat ett förslag till program för stadsutveckling i Fruängen. Programförslaget innebär en förtätning med nya bostäder, arbetsplatser, mer service, plats för en ny skola, utbyggnad av Spårväg Syd genom området med ny bytespunkt för kollektivtrafiken, nya gång- och cykelvägar samt utvecklade park- och torgrum.

Föreslagen strukturplan möjliggör byggande av cirka 1000 nya bostäder, varav hälften i centrum, och cirka 800 nya arbetsplatser i Fruängen. Ny bebyggelse koncentreras till Fruängens centrum. I centrum föreslås som princip för ny bebyggelse en typologi med punkthus placerade på sockelbyggnader i upp till elva våningar, samt kvartersbebyggelse i upp till sju våningar. I andra delar av stadsdelen föreslås ny bebyggelse på platser som idag används för markparkering och på obebyggd mark intill större vägar som Mickelsbergsvägen och Vantörsvägen.

Strukturplanen redovisar två alternativ för dragning av spårväg syd, en dragning längs med E4/E20 med ny bytespunkt i norra delen av Fruängens centrum och en dragning längs Mickelsbergsvägen med bytespunkt på Fruängsgatan i södra delen av centrum. För att integrera centrum mer med omkringliggande områden, samt öka orienterbarheten mot Mälardjupets idrottsplats, föreslås en ny gata kantad av bebyggelse genom grönstråket från Elsa Brändströms gata. Parkstråket föreslås utvecklas med fokus på idrottsaktiviteter, och en ny parkyta föreslås intill idrottsplatsen. Enligt programförslaget påverkas bebyggelse som är särskilt värdefull ur kulturmiljöhänsyn, främst i centrum. En del av ytorna är idag parkeringsytor, men i vissa fall kan rivning av befintlig

bebyggelse vara aktuellt. I övriga delar av programförslaget placeras ny bebyggelse där påverkan på kulturmiljön anses vara mindre. Det handlar om bebyggelse med visst kulturmiljövärde och positiv inverkan på stadsbilden eller bebyggelse utan klassificering.

Samfundet S:t Eriks synpunkter

Dra spårvägen utefter E4an med hållplats norr om Fruängens centrum

Samfundet S:t Erik delar stadens och många medborgares åsikt, enligt sammanställningen av den digitala enkät som genomförts i stadsdelen, att det finns möjligheter till kompletterande bebyggelse i Fruängen och att centrum behöver utvecklas och förbättras. Idag finns exempelvis stora ytor för parkering och bussar i centrala lägen intill tunnelbanan som borde kunna användas bättre. Den tomt som föreslås för en ny skola används idag som upplag.

Den beslutade utbyggnaden av spårväg Syd mellan Älvsjö, Skärholmen och Flemingsberg kommer att medföra en stor förändring i Fruängen, Spårvägen kommer att passera stadsdelen som får en hållplats på den nya linjen. Programförslaget redovisar två alternativa lägen för spåren genom stadsdelen och för hållplatsens läge. Spåren föreslås antingen byggas vid sidan av E4/E20 och längs Elsa Brändströms gata eller i Mickelbergsvägen och Fruängsgatan. Hållplatsen föreslås placerad antingen i norra eller södra änden av tunnelbaneperrongen i Fruängens centrum.

I det sydliga alternativet skulle hållplatsen hamna mer centralt inom Fruängen men anläggandet av både spår och hållplats skulle påverka både centrum och gatumiljö. Särskilt Fruängsgatan skulle behöva byggas om. Dragningen får större påverkan på värdefulla träd och alléer längs med bland annat Mickelbergsvägen. Fruängsgatans karaktär som idag är smal, böjd och kuperad med förgräsmark kommer påverkas kraftigt negativt.

Det nordligare alternativet ger kortare restid för resenärer på spårvagnen, det medför endast begränsade barriäreffekter och andra störningar i Fruängen och dess närområde och det ger god tillgänglighet till både Mälarhöjdens idrottsplats och till Fruängens centrum som är viktiga målpunkter. Dessutom kan bussterminalen flyttas till ett läge nära både spårvägens hållplats och den nya uppgången till tunnelbanan, som föreslås öppnad i perrongens norra ände. Även befolkningen i Västertorp kan dra nytta av den nya kollektivtrafiknoden om den placeras norr om centrum. Möjligheter till nybebyggelse skapas i centrala lägen när bussarna flyttar. Spårvägsdragningen bedöms inte påverka värden i kulturmiljö och stadsbild negativt. Få träd med stora naturvärden påverkas.

- Samfundet S:t Erik förordar det norra hållplatsalternativet där spårvägsspåren dras parallellt med E4/E20. Den gröna bullerskyddande barriären mot motorvägen behöver värnas ifall spårvägen byggs längs Elsa Brändströms gata. En gen gång- och cykelförbindelse finns redan som kommer att förbinda Västertorp med en bytespunkt i norra delen av Fruängens centrum.

Utveckla Fruängens centrum på ett varsamt sätt

Centrumområdet som omger tunnelbanespåren, tunnelbanestationen och vänthallen ger idag ett splittrat intryck med flera markparkeringar, busshållplatser och gångförbindelser med trappor och gångtunnlar. Bebyggelsen vid Fruängsgången utanför tunnelbaneingången är låg och sammanhållen med breda utskjutande skärmtak och flera platsbildningar. Det centrala torget utanför tunnelbanestationen är en del i markreservat för eventuell förlängning av tunnelbanan. Byggnaderna har tydliga baksidor. Vid sidan av tunnelbaneperrongen finns både nyare bostadshus och ett äldre jämförelsevis högt skivhus som markerar centrum, ritat av Åke Östin. Centrumområdet omges av höga punkthus i söder och lägre lamellhus i öster och väster. Centrumanläggningen,

som invigdes 1962, är grönmärkt av Stadsmuseet vilket innebär att bebyggelsen anses vara ”särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt”.

Programförslaget innebär att flera byggnader förutsätts rivna eller kraftigt ombyggda och att ett stort antal punkthus i elva våningar kan inrymmas i centrumanläggningen samt flera stora byggnadskroppar i upp till sju våningar på marken intill tunnelbanespåren. Nybebyggelsens lokalisering beror bland annat på vilket alternativ som väljs för den nya spårvägens sträckning.

Samfundet S:t Erik får intrycket att Stadens förslag till bebyggelseutveckling i området vid Fruängens centrum i första hand grundar sig på en teknisk och ekonomisk uppskattning av exploateringsmöjligheterna i syfte att inrymma ett mycket stort antal bostäder och arbetsplatser.

- Vi efterlyser i stället en samlad bedömning av hur centrumanläggningen och dess närmaste omgivningar kan utvecklas på ett varsamt sätt som bidrar till att förbättra centrumanläggningens sätt att fungera, berikar den lokala stadsmiljön och stärker serviceutbudet i Fruängen.
- Det är orimligt att rivning ska utgöra en förutsättning när man i andra sammanhang diskuterar hållbarhet.

Förändringar i olika delar av Fruängen behöver studeras i sitt rätta sammanhang

Programförslaget redovisar ett stort antal ytor i stadsdelen som betecknas med ordet ”bebyggelsepotential”. Nära Mälarhöjdens IP föreslås en ny skola. Förbättrade förbindelser föreslås mellan Idrottsplatsen och centrum i två olika stråk.

De redovisade illustrationerna är delvis litet motstridiga. På vissa bilder anges att det ska byggas en ny gata i *dalgången mellan kvarteren Handväskan och Fickspegeln*, medan samma stråk redovisas som gång- och cykelbana i programförslagets illustrationer och teckenförklaringar. Vi förutsätter att avsikten är att skapa en tydlig gång- och cykelförbindelse. I samma dalgång illustreras två nya vinkelbyggnader med många våningar och stor utbredning på marken.

- Samfundet S:t Erik ser en stor risk att den vackra gröna dalgången förstörs av alltför hög exploatering. En bilväg i detta fina grönområde vore förödande för den lokala miljön.

Även i *nordvästra Fruängen*, väster om spårväghållplatsen i det norra spårvägsalternativet och nära E4/E20, föreslås högexploaterade slutna kvarter på mark som idag är bebyggd med arbetsplatser i kvarteret Damskon. Förslaget innebär rivning av befintliga byggnader vilket är olyckligt ur ett klimatperspektiv. Redovisad exploatering förefaller mycket omfattande. Ytterligare nya högexploaterade byggnader förslås söder om kvarteret Damskon. I programförslaget anges att en långsiktig utveckling av Mälarhöjdens IP kan utredas för blandade funktioner. Plats för en ny ishall illustreras. En ny gata förslås för att skapa en genförbindelse mellan en eventuell nordlig kollektivtrafiknod med spårväghållplats, tunnelbaneuppgång, mobilitetshus och bussterminal å ena sidan och Mälarhöjdens IP å andra sidan.

- Samfundet S:t Erik anser att långsiktiga trafiklösningar, grönstruktur och bebyggelseutveckling i hela stråket närmast motorvägen, mellan gångbron mot Hägersten vid Lotta Svärds gränd och tunnelbanebron över E4/E20 behöver hanteras i ett sammanhang och samordnat med eventuell ny skola och annan ny bebyggelse vid Vantörsvägen. Kompletterande nybebyggelse behöver utformas med stor hänsyn tagen till befintlig bebyggelse och grönområden.

Mellan Vantörsvägen och Doktor Widerströms gata finns idag ett smalt vegetationsbälte som fortsätter intill kvarteret Kamkoftan på andra sidan Fruängsvägen. I programförslaget har denna yta markerats som "bebyggelsepotential".

- Samfundet S:t Erik finner att ny bebyggelse i detta läge skulle skärma utblickarna mellan Vantörsvägen och lamellhusen vid Doktor Widerströms gata och halvcirkelformade bebyggelsen i kvarteret Kamkoftan på ett olyckligt sätt. Vi föreslår att dessa föreslagna bebyggelseytor utgår.

Programförslaget innebär också byggande av nya flerfamiljshus på *parkeringsytor intill den småskaliga bebyggelsen norr om Mickelsbergsvägen i östra Fruängen*. Samtidigt anges att bebyggelsens placering behöver anpassas efter stora ledningar som Stockholm vatten och avfall kan komma att flytta vilket i så fall skulle göra ytterligare ny bebyggelse möjlig. En eventuell spårväg längs Mickelsbergsvägen skulle kraftigt begränsa bebyggelsemöjligheterna längs vägen.

- Samfundet S:t Erik anser att det vara olämpligt att redan nu planera för nybebyggelse på befintliga parkeringsplatser intill den låga bebyggelsen norr om den östra delen av Mickelsbergsvägen.

Samfundet S:t Erik anser sammanfattningsvis att

- Det är bra med samlat program, men många viktiga förutsättningar är inte tillräckligt klarlagda.
- Det nordliga alternativet för sträckningen av Spårväg Syd genom Fruängen är bäst.
- Utvecklingen av Fruängen centrum ska präglas av lokala förutsättningar och utvecklingsmöjligheter, inte drivs av en exploateringskalkyl. Utvecklingen av hela centrumområdet behöver planeras i ett sammanhang och inte projekt för projekt.
- Utvecklingsmöjligheterna i norra och västra Fruängen, inklusive den långsiktiga utvecklingen av området vid Mälärhöjdens IP, behöver likaså hanteras samlat och med stor hänsyn tagen till befintlig bebyggelse och till värdena i den gröna miljön. Generellt redovisas en alltför hög exploatering.
- Föreslagna exploateringsytor mellan Vantörsvägen och Doktor Widerströms gata liksom intill kvarteret Kamkoftan samt norr om den östra delen av Mickelsbergsvägen bör utgå.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Stina Hagelqvist
Styrelseledamot